

В. Е. Грамотнєв,
к. е. н., докторант, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-2511-4649>

DOI: 10.32702/2306-6814.2024.12.79

ТРЕНДИ ЗМІН ЗАПАСІВ І ПОТОКІВ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ВНАСЛІДОК ВІЙНИ В УКРАЇНІ

V. Hramotniev,
PhD in Economics, Doctoral candidate, Kyiv National University of Economics named after Vadym Hetman

TRENDS OF CHANGES IN STOCKS AND FLOWS OF FOREIGN DIRECT
INVESTMENT AS A RESULT OF THE WAR IN UKRAINE

У статті проаналізовано вплив наслідків війни в Україні на обсяги та структуру запасів та потоків прямих іноземних інвестицій (ПІІ). Наукова новизна результатів аналізу пов'язана з недостатністю подібних досліджень, що відчувається в даний момент, на основі найбільш актуальної інформації. Виділено основні тенденції структурних змін ПІІ, включаючи їх секторальний розподіл. Проаналізовано наступність згаданих тенденцій з аналогічними трендами довоєнних років. Із застосуванням математичних методів встановлено зв'язок зазначених змін із ключовими тенденціями економічного життя країни у воєнний час. Результати дослідження вказують на помітні зміни у поведінці іноземних інвесторів, викликані адаптацією їх стратегій до нових умов, що проявляється у зміні пріоритетів та переваг щодо інвестування. Висновки дослідження мають практичну значущість враховуючи, що ПІІ розглядаються як одне з ключових джерел коштів для відновлення української економіки. Усвідомлення того, як наслідки війни вплинули на поведінку іноземних інвесторів в Україні, створює умови для формулювання ефективних стратегій залучення іноземного капіталу. Ці стратегії можуть бути використані для прискорення економічного відновлення та стабілізації, а також для створення сприятливих умов для довгострокового зростання та розвитку економіки України.

The article analyzes the impact of the consequences of the war in Ukraine on the volumes and structure of stocks and flows of foreign direct investment (FDI). The scientific novelty of the analysis is associated with the lack of similar studies of the current situation that is being felt at the moment. This study addresses a significant gap in the literature by providing a detailed examination of the shifts in FDI patterns during the ongoing conflict. The publication highlights the main trends in structural changes in FDI, including their sectoral distribution. By comparing these changes to pre-war trends, the research identifies both continuity and divergence in investment patterns. Using mathematical and statistical methods, the study establishes a connection between these observed changes and key trends in the country's economic life over recent years, emphasizing the unique economic challenges and adaptations specific to wartime. The analysis reveals how the war has led to noticeable shifts in the behavior of foreign investors, who have had to adapt their strategies to the new, unstable environment. This adaptation is evident in their changing priorities and preferences

regarding investment, reflecting a cautious approach towards sectors and regions less affected by the conflict. The results of the study indicate significant modifications in investment behaviors, with foreign investors re-evaluating risks and opportunities in light of the ongoing war. These changes in investor behavior underscore the necessity for new, targeted strategies to attract and retain FDI in a challenging context. The findings of the study are of considerable practical significance, given that FDI is considered one of the key sources of funds for the restoration and revitalization of the Ukrainian economy. Understanding how the consequences of the war influenced the behavior of foreign investors in Ukraine creates conditions for formulating effective strategies for attracting foreign capital. These strategies can be used to accelerate economic recovery and stabilization, ensuring and boosting long-term growth. Furthermore, the insights gained from this analysis can help policymakers create a more resilient economic environment that can withstand future uncertainties.

Ключові слова: міжнародне інвестування, інвестиційна поведінка ТНК, вплив війни на ПІІ, секторальний розподіл ПІІ, диспропорції розвитку секторів, інструменти ПІІ.

Key words: international investment, investment behavior of TNCs, the impact of war on FDI, sectoral distribution of FDI, disparities in the development of sectors, FDI instruments.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Початок війни в Україні кардинальним чином змінив та істотно погіршив умови функціонування не тільки для вітчизняного бізнесу, але також для іноземних інвесторів. Їх виробничі потужності, розміщені у тимчасово окупованих та прифронтових регіонах країни зазнали істотних матеріальних втрат. Діяльність підприємств з іноземними інвестиціями, які розташовані в регіонах більш віддалених від лінії фронту, також була значним чином дестабілізована через значну девальвацію національної валюти у перші місяці війни, жорсткі обмеження валютних операцій, у тому числі транскордонних, з боку Нацбанку, суттєве зростання цін на енергоносії та моторні палива, обмеження енергопостачання тощо. Проблема впливу наслідків війни на іноземне інвестування має окрім наукового інтересу також і суттєву практичну значущість, оскільки ця форма іноземного капіталу, з одного боку, є визнаним рушієм модернізації економік країн світу, а з іншого боку — джерелом ресурсів, на яке покладаються великі надії у більшості програмних документів стосовно повоєнного відновлення української економіки.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Вивчення функціонування ПІІ в економіці України, включаючи їх секторальний розподіл, завжди було на прямом активному наукового пошуку українських дослідників, в т.р. К. Березької [1], Р. Білик [2], Н. Бурлаки [3], А. Іващенко [4], Н. Казакової [5], Ю. Коваленка [6], І. Мошляк [7], О. Оболенського [8], О. Полетаєва [9], Н. Рошиної [10], З. Романчука [11], Г. Сидор [12], Л. Сімківа [13], Л. Свистуна [14], С. Теслі [15], І. Чуницької [16], О. Чорної [17], К. Штепенко [17] тощо.

Окремі більш актуальні дослідження присвячені аналізу сучасного стану ПІІ в Україні. Зокрема, у статті М. Тимоць [19, с. 5], опублікованій у 2023 році, наводяться окремі дані за перші два квартали 2022 року, однак бракує статистичного та математичного аналізу цих даних, що може бути пов'язано із відсутністю повної інформації на момент здійснення згаданим авто-

ром дослідження. У дослідженні О. Атамаса [20, с. 2] від 2024 року увага сконцентрована на припливі у 2022 році ПІІ з країн Європейського союзу та інвестиційних намірах британських й американських компаній. Проте тенденції галузевих й регіональних змін лишилися поза увагою зазначеного автора.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Враховуючи викладене, вбачається за доцільне провести на основі найбільш актуальної офіційної статистичної інформації всебічне дослідження структурних змін запасів та потоків ПІІ, ключових факторів, що їх спричинили, встановити наявність зв'язку сучасних трендів іноземного інвестування та довоєнних тенденцій.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Заданими Національного банку України [21], у 2022 році спостерігалось виразне скорочення запасів ПІІ, обсяг яких до кінця згаданого року знизився на 22,4%. Проте наступного року цей тренд змінився тенденцією відновлення, завдяки якій до кінця 2023 року запаси ПІІ зросли порівняно з початком цього року на 6,4%, а розрив із початком 2022 р. скоротився до 17,5%, як зображено на (Рис. 1).

Наведені вище цифри вказують лише основні тренди, але не відображають природу внутрішніх змін, які відбувалися із запасами прямих іноземних інвестицій внаслідок війни. Більш повне їх розуміння можна отримати шляхом аналізу наведеної у Табл. 1 й 2 динаміки у 2022—23 рр. запасів ПІІ у розрізі інструментів та факторів, за якими здійснює облік ПІІ Нацбанк.

З Табл. 1 зрозуміло, що у 2022 році ключовим фактором скорочення запасів іноземних інвестицій, особливо протягом першого та третього кварталів, була девальвація національної валюти та переоцінка капіталу у менший бік. Також важливу роль відігравала динаміка боргів між підприємствами прямого інвестування (тут і далі — ППІ, тобто економічна одиниця, яка за методологією Національного банку України знаходиться під контролем або значним впливом прямого іноземного інвестора) та прямими інвесторами (тут і далі ПІ), що демонструє зміну

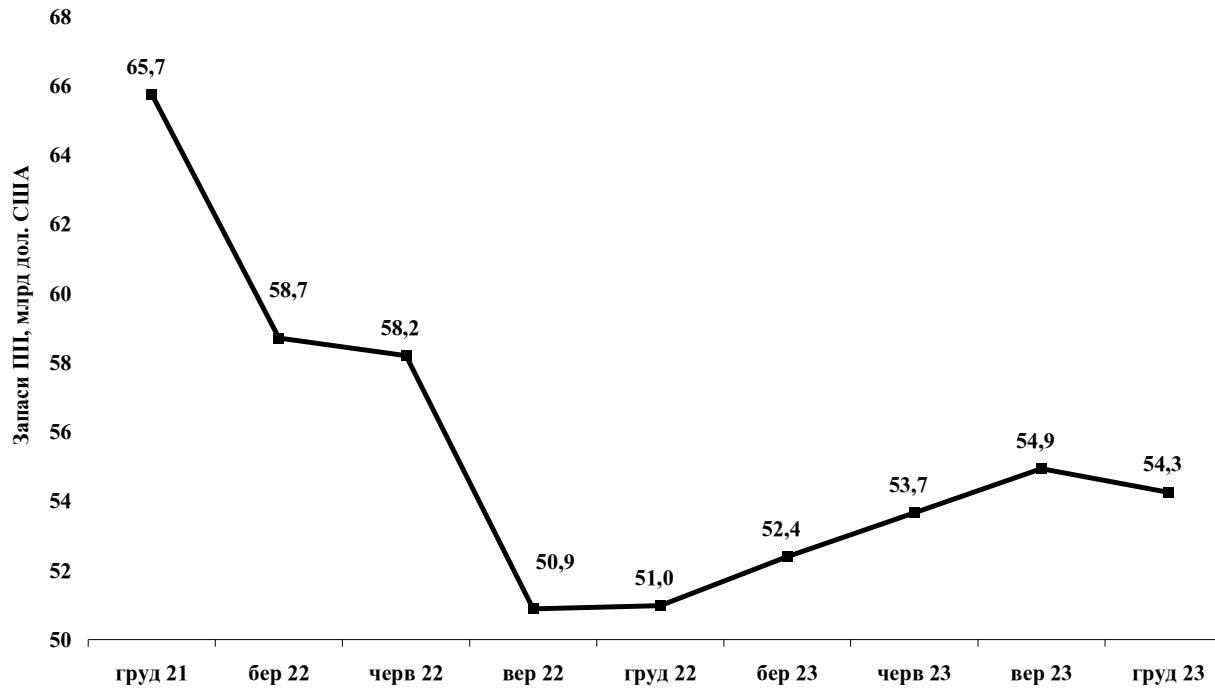

Рис. 1. Динаміка запасів прямих іноземних інвестицій в Україні, у млрд. дол. США

Джерело: складено автором за [21].

поведінки ПІ після початку війни. Зокрема, суттєве скорочення зобов'язань ППІ перед ПІ у першому кварталі 2022 року, в практичному сенсі значить, що з початком бойових дій в Україні іноземні ПІ зажадали від вітчизняних ППІ прискореного погашення боргів за поставлений раніше в їх адресу без оплати імпорту. Зростання у тому ж кварталі зобов'язань закордонних ПІ перед вітчизняними ППІ можна трактувати як намагання перших почекати із оплатою експорту, здійсненого ППІ в їх адресу. Істотно менший вплив на запаси ПІІ мали у 2022 році "реальні" операції ПІ, зокрема, приплив ПІІ у формі інструментів участі в капіталі скоротився у 2022 році в порівнянні з 2021 роком майже у 2,6 разів, а сума реінвестованих доходів — у 15 разів.

Глибоке падіння останнього показника, а також його динаміка протягом 2022 року, свідчать про те, що перший квартал зазначеного року ППІ завершили із позитивним фінансовим результатом та були змушені реінвестувати його більшу частину, оскільки не мали змоги перевести за кордон дивіденди, належні ПІ. Останнє було зумовлено прийнятою Нацбанком постановою № 18 від 24 лютого 2022 року "Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану" [22], якою, серед іншого, було повністю заборонено перекази валюти з України за кордон. Це обмеження повною мірою поширилося на іноземних інвесторів, які вклали свої кошти у будь-які види активів в Україні — як державні цінні папери, так і безпосередньо у капітал під-

Таблиця 1. Динаміка запасів ПІІ за інструментами та факторами впливу у 2022 р., у млн дол. США

Фактори динаміки запасів ПІІ	Код	1 кв.	2 кв.	3 кв.	4 кв.
На початок періоду	A	65746	58709	58204	50890
Сукупна зміна за період, в т.ч.:	B=C+D+E	-7037	-505	-7314	97
за рахунок реальних операцій, в т.ч.:	C=C1+C2	485	108	-94	289
Інструменти участі в капіталі, крім реінвестування доходів	C1	110	28	46	277
Реінвестування доходів	C2	375	80	-140	12
за рахунок боргових інструментів, в т.ч.:	D=D1-D2+D3	-955	152	504	68
Зобов'язання перед прямими іноземними інвесторами	D1	-828	106	271	61
Вимоги до прямих іноземних інвесторів (кредити й торгові кредити)	D2	166	-74	-143	48
Зобов'язання перед сестринськими підприємствами	D3	39	-28	90	55
за рахунок курсової різниці, переоцінки капіталу та інших змін, т.ч.:	E=E1+E2+E3	-6567	-765	-7724	-260
Курсова різниця	E1	-3085	-165	-5969	318
Переоцінка капіталу	E2	-899	-614	-1587	-2486
Інші зміни	E3	-2583	14	-168	1908
На кінець періоду	A+B	58709	58204	50890	50987

Джерело: складено автором за [21].

Таблиця 2. Динаміка запасів ПІІ за інструментами їх обліку та іншими факторами впливу у 2022 р., у млн дол. США

Фактори динаміки запасів ПІІ	Код	1 кв.	2 кв.	3 кв.	4 кв.
На початок періоду	A	50987	52396	53659	54942
Сукупна зміна за період, в т.ч.:	B=C+D+E	1409	1263	1283	-681
за рахунок реальних операцій, в т.ч.:	C=C1+C2	1243	1040	1522	6
Інструменти участі в капіталі, крім реінвестування доходів	C1	128	54	269	200
Реінвестування доходів	C2	1115	986	1253	-194
за рахунок боргових інструментів, в т.ч.:	D=D1-D2+D3	-62	247	105	146
Зобов'язання перед прямими іноземними інвесторами	D1	34	153	43	96
Вимоги до прямих іноземних інвесторів (кредити й торгові кредити)	D2	127	-35	-24	-3
Зобов'язання перед сестринськими підприємствами	D3	31	59	38	47
за рахунок курсової різниці, переоцінки капіталу та інших змін, т.ч.:	E=E1+E2+E3	228	-24	-344	-833
Курсова різниця	E1	82	12	-168	-966
Переоцінка капіталу	E2	-47	-58	148	48
Інші зміни	E3	193	22	-324	85
На кінець періоду	A+B	52396	53659	54942	54261

Джерело: складено автором за [21].

приємств чи організацій. З метою збереження макрофінансової стабільності Нацбанк позбавив їх можливості вивести за кордон свої капітали, що зберігаються в Україні, або репатріювати доходи, отримані від відповідних інвестицій. Частково, з наміром залучити до придбання ОВДП нових закордонних інвесторів, а частково через наполегливі прохання "старих", уже 9 травня 2022 року Нацбанк пообіцяв іноземним власникам ОВДП послаблення [23]. Їм був обіцяний дозвіл переказувати за кордон кошти, отримані після 1 квітня 2023 року у зв'язку з погашенням або виплатою відсотків за ОВДП. Таким чином, НБУ розраховував

простимулювати власників цінних паперів вкласти доходи від них у купівлю нових паперів. Утім, зарубіжні підприємці, які вклали українську економіку прями інвестиції, тобто, безпосередньо у капітал підприємств, на відміну від власників ОВДП, не отримували жодних послаблень щодо виведення коштів за кордон аж до травня 2024 року. У 2023 році подібна політика Нацбанку, а також відновлення української економіки, що супроводжувалось поліпшенням фінансово-економічного стану ППІ, призвели до істотних змін у внутрішній динаміці ПІІ, відомості про яку викладені у Табл. 2.

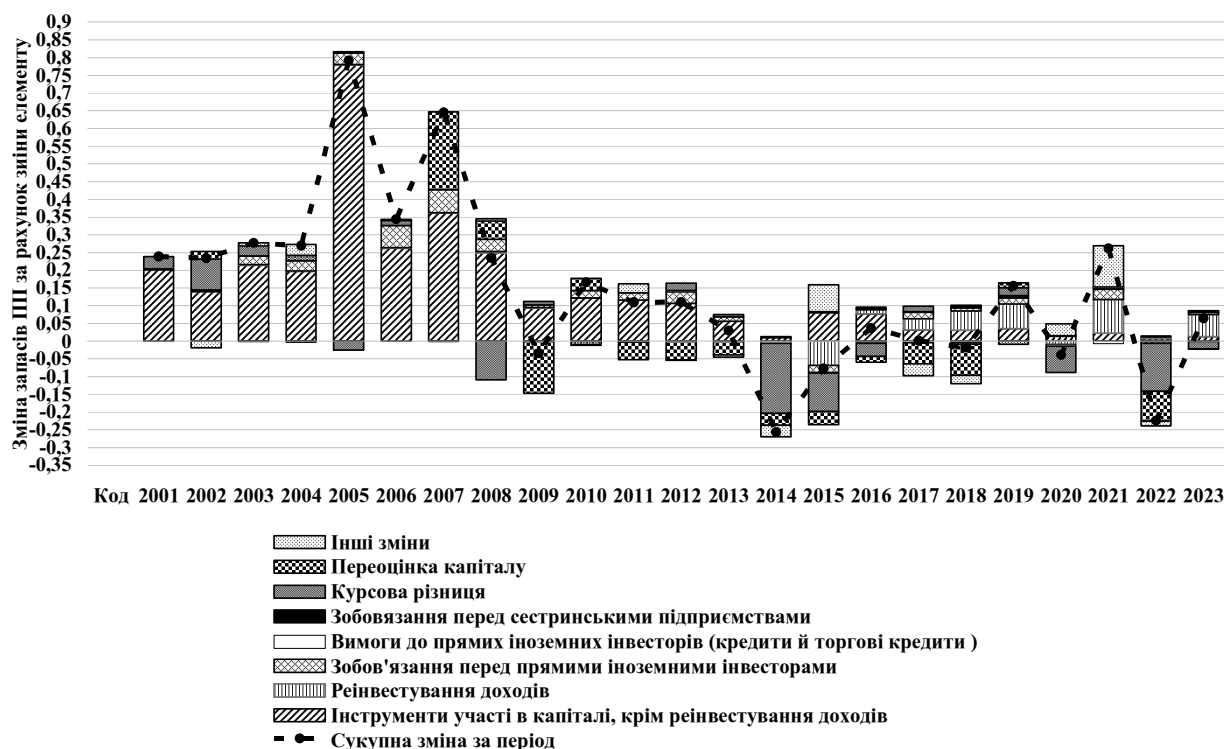

Рис. 2. Динаміка впливу окремих інструментів та факторів на запаси ПІІ

Джерело: складено автором за [21].

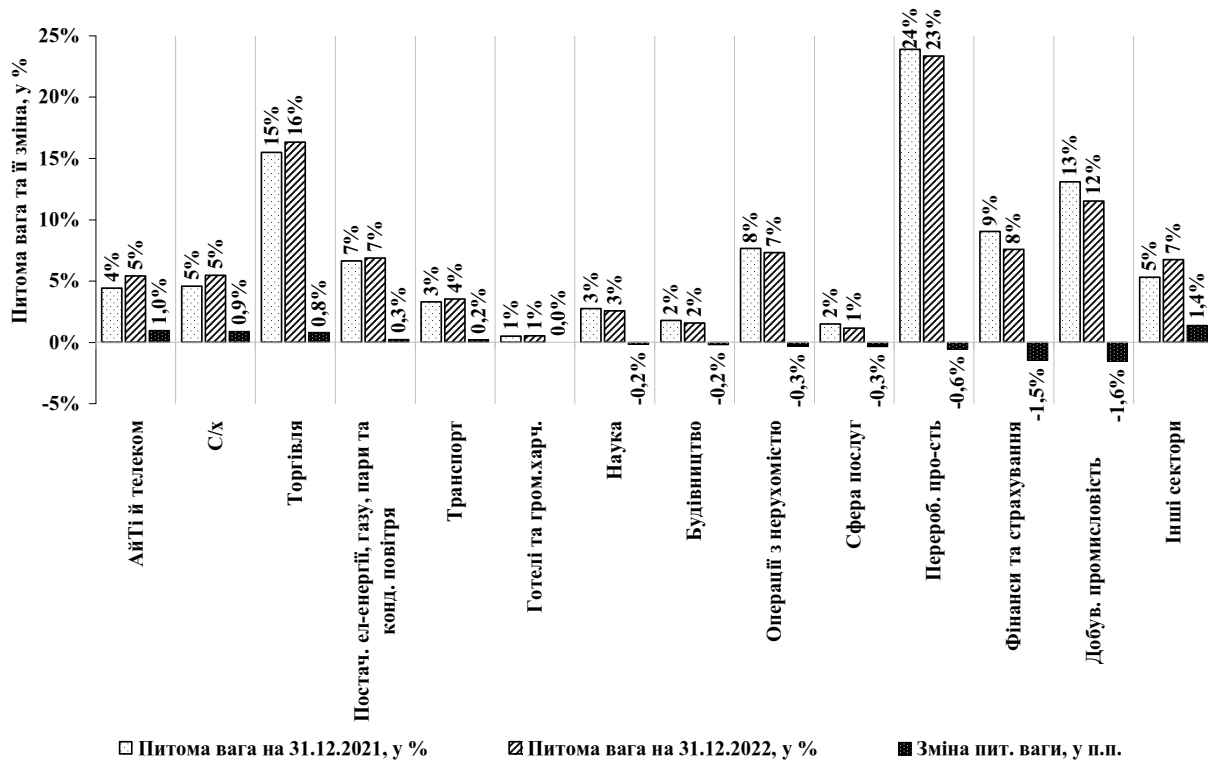

Рис. 3. Зміна секторальної структури запасів ПІІ в Україні у 2022 році

Джерело: складено автором за [21].

Насамперед, на перше місце за впливом на загальну динаміку запасів ПІІ вийшов фактор реінвестування доходів. Їх обсяг у 2023 році майже в 10 разів перевищив рівень 2022 року. Дані Табл. 2 показують, що саме додатні та вагомі суми реінвестованих доходів у перші три квартали 2023 року забезпечили помітне зростання запасів ПІІ.

По-друге, вплив курсової різниці на зміну запасів ПІІ з початку року був мінімальним, враховуючи введений Нацбанком у 2022 році фіксований курс долару США. Лише із запровадженням у липні 2023 року регульованого курсу та відновленням девальвації гривні фактор курсової різниці знову став відігравати помітну роль.

По-третє, змінився і характер боргових відносин між ППІ та ПІ. Якщо у перший рік війни, виявляючи невпевненість у перспективах співробітництва, ПІ прагнули до скорочення кредиторської заборгованості перед ними з боку ППІ, то у 2023 році у зв'язку з відносним зниженням ризиків безпеки їх поведінка стала більш лояльною. Свідченням цього є позитивна величина річного приросту зобов'язань ППІ перед ПІ за результатом 2023 року, тоді як у 2022 вона була від'ємною.

Ще глибше дослідити зміни, що відбулись із запасами та динамікою ПІІ у перший рік війни в Україні, допоможе порівняння визначених вище пововісних тенденцій із трендами, що панували у згаданих сфері в попередні роки. Для цього застосуємо метод декомпозиції до індексу приросту запасів ПІІ, що розраховується за наступною формулою:

$$I_{\text{ПІІ}}^t = \frac{\Delta \text{ПІІ}}{\text{ПІІ}^{t-1}} = \frac{\sum \Delta \text{ПІІ}_F^t}{\text{ПІІ}^{t-1}} \quad (1),$$

де $I_{\text{ПІІ}}^t$ — індекс приросту запасів ПІІ у рік t ;

$\Delta \text{ПІІ}$ — сукупна зміна запасів ПІІ у рік t порівняно з роком $t-1$;

ПІІ^{t-1} — запаси ПІІ у рік $t-1$;

$\Delta \text{ПІІ}_F^t$ — зміна запасів ПІІ за рахунок факторів $C_1, C_2, D_1, D_2, D_3, E_1, E_2, E_3$ (з Табл. 1 і 2) у рік t порівняно з роком $t-1$.

Тоді індекс приросту запасів ПІІ за рахунок окремого з наведених факторів можна визначити шляхом приведення формули 1 до наступного виду:

$$I_{\text{ПІІ}_F}^t = \frac{\Delta \text{ПІІ}_F^t}{\text{ПІІ}^{t-1}} \quad (2),$$

де $I_{\text{ПІІ}_F}^t$ — індекс приросту запасів ПІІ у рік t за рахунок зміни фактору F .

Розраховані таким чином індивідуальні індекси приросту для окремих факторів відображені на (Рис. 2).

Відображені графічно, дані дозволяють зробити кілька висновків. По-перше, з 2015 року постійно зростає внесок у приріст запасів ПІІ вкладень іноземного капіталу у формі інструментів участі у капіталі. На практиці, це означає скорочення надходження у вітчизняну економіку "нових" інвестицій з-за кордону. Із Рис. 2 помітно, що ця тенденція має рівномірний характер і не мала "сплесків" у роки, коли економіка країни переживала особливі складнощі: фінансово-економічна криза 2014—15 рр.; криза 2020 року, спричинена наслідками пандемії; шок економіки у зв'язку з початком війни у 2022 році. З огляду на це, можна припустити, що такий тренд викликаний системною зміною поведінки інвесторів, у настроях яких все більше почала переважати обережність.

Таблиця 3. Індеси приросту сукупних запасів ПІІ в Україні у 2022 р. за рахунок інструментів ПІІ та внаслідок окремих факторів у секторах економіки*, у %

Сектори економіки	Інструменти участі в капіталі (крім реінвестування доходів)	Реінвестування доходів	Боргові інструменти	Курсова різниця, переоцінка капіталу та інші зміни	В цілому за рахунок змін у секторі
	1	2	3	4	1+2+3+4
В цілому по економіці	0,70%	0,50%	-0,35%	-23,30%	-22,45%
Переробна пром-сть	0,2%	-1,6%	0,1%	-4,5%	-5,8%
Добувна пром-сть і розробл. кар'єрів	0,0%	0,1%	-0,8%	-3,5%	-4,2%
Фін-ва та страх. дія-сть	0,0%	1,7%	0,0%	-4,8%	-3,2%
Опт. та роздр. торг-ля; ремонт автотрансп. засобів	0,1%	0,9%	0,0%	-3,9%	-2,8%
Операції з нерух-тю	0,1%	-0,7%	0,2%	-1,6%	-2,0%
Пост-ня електроенергії, газу, пари та конд. повітря	0,2%	-0,7%	-0,1%	-0,7%	-1,3%
Проф-на, наукова та техн. діяльність	0,0%	-0,1%	0,0%	-0,7%	-0,8%
Діяльність у сфері адм-го та допоміжн. обсл-ня	0,0%	-0,2%	0,0%	-0,4%	-0,6%
Транспорт, склад, госп-во, поштова та кур'єрська діяльність	0,0%	0,3%	0,0%	-0,8%	-0,6%
Будівництво	0,0%	-0,3%	0,1%	-0,3%	-0,5%
Сільське, лісове та рибне госп-во	0,0%	0,4%	0,1%	-0,9%	-0,3%
Інформація та телекомунікації	0,0%	0,9%	0,0%	-1,1%	-0,2%
Тимч-ве розміщ-ня й орг-ція харчування	0,1%	-0,2%	0,0%	0,0%	-0,1%
Інші види екон-ої діяльності*	0,1%	-0,1%	0,0%	-0,1%	-0,1%

Джерело: складено автором за [21].

По-друге, у роки, коли спостерігався сукупний приріст запасів ПІІ, визначальним чинником цього було реінвестування доходів, яке з 2015 року дедалі більше підмінювало вкладення "нових" ПІІ. Це, на думку автора, є ще одним свідченням змін у поведінці ПІІ.

По-третє, у роки, коли було зафіксовано зниження запасів ПІІ, це відбувалось, головним чином, або через курсову різницю внаслідок значної девальвації національної валюти, або з причини переоцінки капіталу.

Зрештою, можна помітити схожі патерни відновлювальних процесів у роки після згаданих вище криз: активізація економічної активності покращує фінансово-економічний стан, у тому числі й ПІІ, фінансовий результат діяльності яких стає позитивним. Вплив чинника девальвації на запаси ПІІ слабшає, а фактору доходів, що реінвестуються, навпаки, — зростає.

Ще один аспект іноземного інвестування, який доцільно дослідити в контексті наслідків війни в Україні, є їх секторальний розподіл. На жаль, офіційна статистична інформація з цього питання доступна лише за наслідками 2022 року через вимоги законодавства до органів статистики у воєнний час. На підставі аналізу наявних даних можна стверджувати, що на кінець 2022 року наслідки війни не спричинили суттєвих змін у секторальній структурі сукупних запасів ПІІ, що проілюстровано на (Рис. 3).

До групи секторів, зростання питомої ваги запасів ПІІ в яких у їх загальному обсязі по економіці склало близько 1%, увійшли АЙТі і телекомунікації, сільське господарство та торгівля. В той же час на 1—1,5% ско-

ротила за 2022 рік частка запасів ПІІ в переробній промисловості, фінансах та страхуванні, добувній промисловості.

Набагато помітніші зміни в перший рік війни відбулись в обсягах та структурі потоків ПІІ у сектори вітчизняної економіки, дослідити які пропонується із застосуванням згаданого раніше методу декомпозиції індексу приросту загальних запасів ПІІ. Зведемо розраховані за допомогою формули 2 індеси для окремих секторів у Табл. 3.

Сортування даних у Табл. 3 дозволяє зробити висновки про те, що за левову частину падіння загальних запасів ПІІ, що відбулось в економіці країни у 2022 році, відповідають 6 секторів, у т.ч. обидві підгалузі сектору індустрії, фінансова та страхова діяльність, торгівля і ремонт автотранспорту, операції з нерухомістю, постачання електроенергії газу, пари та кондиціонованого повітря. Внесок кожного з решти секторів в падіння загальних запасів ПІІ був меншим за 1 відсотковий пункт. При цьому, як й у випадку регіонального розподілу, аналіз галузевої структури потоків вказує на те, що їх від'ємна частина сформована, переважно за рахунок факторів девальвації національної валюти, переоцінки капіталу та інших змін. Однак, якщо серед регіонів за результатами 2022 року було можливо знайти декілька з них, де відбулося зростання запасів ПІІ, то у секторах вітчизняної економіки зазначений показник впав повсюди без винятків.

Одночасно можна підкреслити статистично-помітний приплив у 2022 році ПІІ за рахунок інструменту

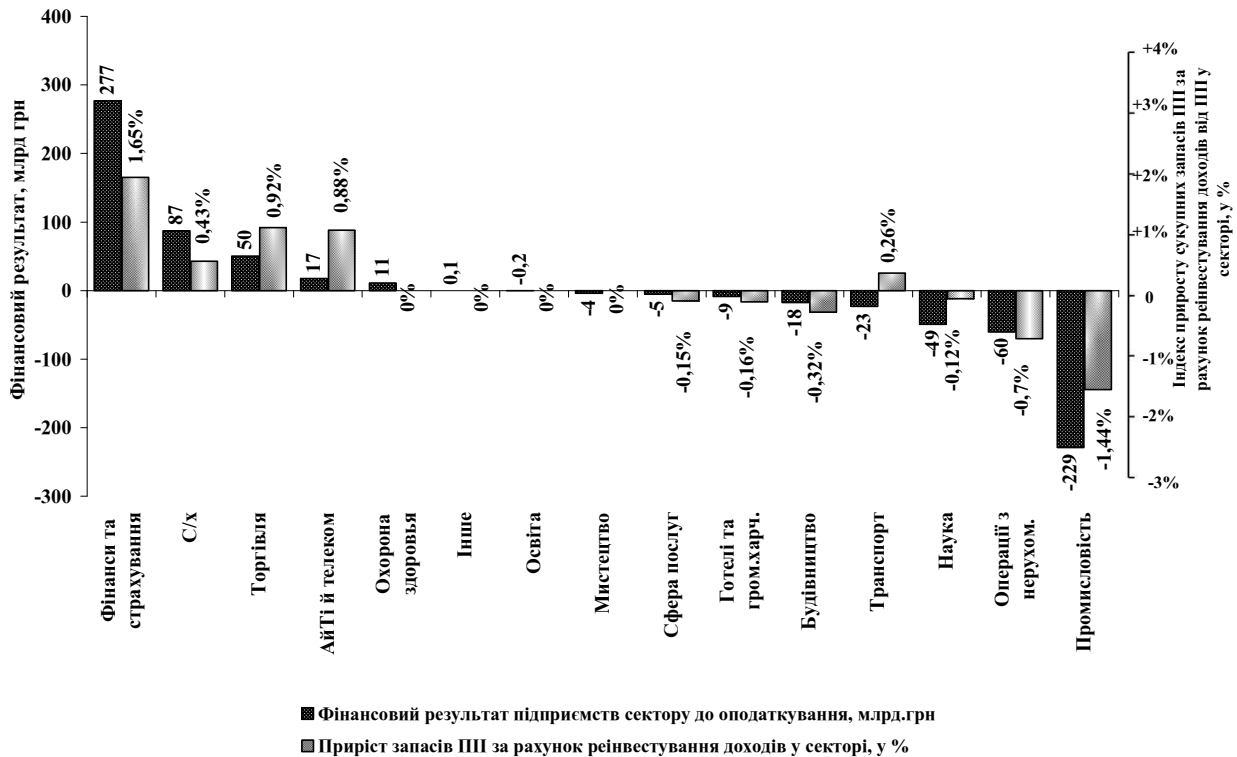

Рис. 4. Зв'язок приросту сукупного обсягу ПІІ в Україні за рахунок реінвестування доходів від ПІІ у секторах та фінансового результату діяльності підприємств відповідних секторів у 2022 році

Джерело: складено автором за [21, 25].

реінвестування доходів від таких інвестицій. Розподіл секторів за величиною цього показника, на думку автора, пов'язаний із секторальним розподілом отриманого позитивного фінансового результату у 2022 році, що проілюстровано на (Рис. 4).

З рисунку помітно, що сектор фінансової та страхової діяльності одночасно посідав у 2022 році перше місце як за обсягом позитивного фінансового результату, так і за приростом сукупних запасів ПІІ за рахунок реінвестування доходів від них. Менш виразним, але також помітним був приріст запасів ПІІ внаслідок нарощування реінвестування доходів у сферах АйТі та телекомунікацій, торгівлі та сільського господарства, підприємства яких у 2022 році також отримали позитивний фінансовий результат.

ВИСНОВКИ

Аналіз структури запасів й потоків ПІІ в розрізі інструментів вкладення капіталу та факторів, що на них впливали, дав змогу встановити, що головним чинником, який зумовив зменшення запасів ПІІ, особливо у перший рік війни, були девальвація національної валюти та переоцінка капіталу у менший бік. Також статистичні дані вказують, що реакцією ПІ на початок війни стало намагання зменшити заборгованість перед ними з боку ППІ за торговими та іншими кредитами. У 2023 році вплив згаданих факторів зменшився завдяки порівняному послабленню ризиків безпеки та фіксованому більшу частину року курсу долару. Внаслідок покращання фінансово-економічного стану ППІ та дії заборони Нацбанку щодо перерахування доходів від ПІІ за кордон, зросло їх реінвестування. Втім, посилення ролі цього інструменту як фактору збільшення об-

сягу запасів ПІІ не стало новацією воєнного часу. Тенденція заміни нових капіталовкладень реінвестованими доходами від ПІІ, виходячи зі статистики, почала розвиватися майже 10 років тому, а особливості воєнного часу тільки сприяли цьому процесу. Те, що усі ці роки вона мала стабільний характер, вказує на системність змін у поведінці ПІ. Ще одним результатом дослідження може бути висновок про наявність схожих патернів відновлення іноземного інвестування в Україні після криз різного роду, які полягають у паралельному зниженні втрат запасів ПІІ через слабшання девальвації та зростання припливу ПІІ внаслідок реінвестування доходів ППІ.

Підсумовуючи результати дослідження секторальної структури ПІІ, можна стверджувати, що наприкінці першого року війни вона не зазнала істотних змін. У той же час, більш помітні зміни в секторальному розподілі потоків ПІІ не можна розглядати як ознаки довгострокових тенденцій у цій сфері, що мали б набути більших масштабів у 2023—24 роках. Головною підставою такого висновку є мінливість економічних умов у 2022 році та шоківий стан економіки у перший рік війни. У 2024 році умови діяльності ПІ та ПІІ були змінені — із середини травня запрацював один із елементів пакету пом'якшень валютних обмежень, ухвалених НБУ на початку війни. Йдеться про повернення підприємствам та організаціям з іноземними інвестиціями можливості репатріювати дивіденди за кордон. З одного боку, це може сприяти скороченню зростання запасів ПІІ за рахунок реінвестування доходів. З іншого боку, такий крок може позитивно вплинути на інвестиційну привабливість країни та забезпечити приплив ПІІ за рахунок інструментів вкладення в капітал.

Література:

1. Березька К., Березький О., Маслій В. Оцінювання диспропорцій регіонального розподілу іноземних інвестицій в Україні. Актуальні проблеми економіки, 2013. № 12. С. 106—114.
2. Білик Р. С., Гаврилюк О. В. Сучасні проблеми залучення інвестиційних ресурсів в економіку України. Регіональна економіка. 2022. № 3 (105). С. 106—111.
3. Бурлака Н.І. Розвиток інвестиційної діяльності підприємств України. Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 8. С. 37—44.
4. Іващенко А. І. Фактори підвищення темпів зростання інвестиційної активності в Україні. Інвестиції: практика та досвід. 2013. № 24. С. 11—20.
5. Казакова Н.А., Доброскок А.К. Міжнародні інвестиції України. Проблеми та перспективи їх утворення. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. Січень 2020. № 10. С. 132—138.
6. Коваленко Ю., Скуратівська І. Диспропорційність вкладень іноземних інвесторів у галузі та регіони України. Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. 2011. № 2. С. 146—154.
7. Мошляк І. Особливості залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України. Вчені записки Університету "КРОК", № 4(60), Грудень 2020. С. 26—31.
8. Оболенський О. Ю. Перспективи залучення прямих іноземних інвестицій у національну економіку. Економіка і регіон. 2014. № 3 (46). С. 8-14.
9. Полетаєв О.О. Фінансові аспекти залучення іноземних інвестицій в економіку України. Інвестиції: практика та досвід. 2013. № 10. С. 21—27.
10. Рощина Н.В., Борданова Л.С., Мілько І.В. Особливості залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України. Економічний вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут", 2017. № 14. С. 126—132.
11. Романчук З. Проблеми залучення іноземних інвестицій в економіку України та шляхи їх вирішення. Вісник Львівського університету. Львів: ЛНУ ім. І.Франка. 2010. Серія економічна. Вип. 43. С. 162—167.
12. Сидор Г.В., Маринчак Л.Р. Розвиток соціально-економічних систем в умовах глобальної нестабільності: колективна монографія. Чортків: ЧННІПБ, 2017. С. 205—214.
13. Сімків Л.Є., Потьомкіна Н.Ю. Особливості залучення іноземних інвестицій в регіонах України: проблеми та шляхи їх розв'язання. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. № 15. С. 404—408.
14. Свистун Л.А., Мороховець І.О. Перспективи іноземного інвестування в економіку України у контексті загроз її економічній безпеці / Л.А. Свистун, І.О. Мороховець // Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. Вип. № 18. С. 483—489.
15. Тесля С. М. Прямі іноземні інвестиції як економічна категорія, їх суть та класифікація / С. М. Тесля // Науковий вісник НЛТУ України. 2009. Вип. 19.3. С. 131—139.
16. Чуницька І. І., Нізельська М. А. Прямі іноземні інвестиції в Україну: проблеми та шляхи їх вирішення. Науковий журнал "Приазовський Економічний Вісник". Клас. прив. унів. 2019. № 3 (14). С. 118—122.
17. Чорна О. М. Концепція механізму державного управління інвестиційно-інноваційними процесами в Україні. Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. 2012. № 1. С. 64—67.
18. Штепенко К.П., Забураєва О. Ю. Аналіз прямих іноземних інвестицій в економіку України та передумови необхідності їх залучення. Ефективна економіка. 2019. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7040> (дата звернення 22.05.24).
19. Тимоць М., Стахів, Г. Фінансові аспекти залучення іноземних інвестицій в умовах воєнного стану. Економіка та суспільство. 2023. № 47. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-70> (дата звернення 22.05.24).
20. Атамас О. (2024). Інвестування в умовах економіки війни: аналіз сучасного стану та короткостроковий прогноз. Економіка та суспільство, (59). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-161> (дата звернення 1.06.24).
21. Національний банк України. Статистика зовнішнього сектору України: веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external> (дата звернення 20.05.24).
22. Національний банк України. Постанова НБУ "Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану" від 24.02.2022 № 18: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22#Text> (дата звернення 20.05.24).
23. Національний банк України. Новини: Національний банк послабив та уточнив низку валютних обмежень: веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-poslabiv-ta-utochniv-nizku-valyutnih-obmejen> (дата звернення 20.05.24).
24. Державна служба статистики України: діяльність підприємств: веб-сайт. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/fin/fin_new/fin_new_u/arh_fr_ed_u.htm (дата звернення 20.05.24).

References:

1. Berezka, K., Berezsky and O., Masliy, V. (2013), "Assessment of regional disparities of foreign investments in Ukraine", Actual problems of economics, vol. 12, pp. 106—114.
2. Bilyk, R. and Havrylyuk, O. (2022), "Modern problems of attracting the investment resources in the economy of Ukraine", Regional Economy, vol. 105 (3), pp. 106—111.
3. Burlaka, N. (2019), "Development of investment activities of Ukrainian enterprises", Investytsii: praktyka ta dosvid, vol. 8, pp. 37—44.
4. Ivashchenko, A. (2013), "Factors predicting growth rates of investment activity in Ukraine", Investytsii: praktyka ta dosvid, vol. 24, pp. 11—20.
5. Kazakova, N. and Dobroskok, A. (2020), "International investment activity of Ukraine. Problems and perspectives of its formation", The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series: International Relations. Economics. Country Studies. Tourism, vol. 10, pp. 132—138.
6. Kovalenko, Y. and Skurativska, I. (2011), "Disproportion of investments of foreign investors in

industries and regions of Ukraine", Collection of scientific works of the National University of the State Tax Service of Ukraine, vol. 2, pp. 146—154.

7. Moshlyak, I. (2020), "Features of attracting foreign direct investments in the economy of Ukraine", Science Notes of KROK University, vol. 4 (60), pp. 26—31.

8. Obolenskyi, O. (2014), "Prospects for attracting direct foreign investment to the national economy", Ekonomika i rehion, vol. 3 (46), pp. 8—14.

9. Polietaiiev, O. (2013), "Financial aspects of attracting foreign investments in the economy of Ukraine", Investytsii: praktyka ta dosvid, vol. 10, pp. 21—27.

10. Roshchyna, N., Bordanova, L. and Milko, I. (2017), "Features attracting foreign direct investment in Ukraine", Economic Bulletin of NTUU "Kyiv Polytechnical Institute", vol. 14, pp. 126—132.

11. Romanchuk, Z. (2010), "Problems of attracting foreign investments into the economy of Ukraine and ways of their solution", Visnyk Lvivskoho universytetu. Lviv: LNU im. I. Franka. Serii ekonomichna, vol. 43, pp. 162—167.

12. Sydor, H. and Marynychak, L. (2017), Rozvytok sotsial'no-ekonomichnykh system v umovakh hlobal'noi nestabil'nosti: kolektyvna monohrafiia [Development of socio-economic systems in conditions of global instability: monograph], TNEU, Chortkiv, Ukraine.

13. Simkiv, L. and Potomkina, N. (2017), "Features of attraction of foreign investments in the regions of Ukraine: problems and their solutions", Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky, vol. 15, pp. 404—408.

14. Svystun, I. O. and L. Morokhovets (2017), "Prospects of foreign investment in the economy of Ukraine in the context of threats and economic security", Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky, vol. 18, pp. 483—489.

15. Teslia, S. (2009), "Direct foreign investment as an economic category, its essence and classification", Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy, vol. 19.3, pp. 131—139.

16. Chynytska, I. and Nizelska, M. (2019), "Foreign direct investment in Ukraine: problems and ways to solve them", Pryazovskyy ekonomichnyy visnyk, vol. 3 (14), pp. 118—122.

17. Chorna, O. (2012), "The concept of the mechanism of state management of investment and innovation projects in Ukraine", Naukovyi visnyk: Finansy, banky, investytsii, vol. 1, pp. 64—67.

18. Shtepenko, K. and Zaburaieva, O. (2019), "Analysis of direct foreign investments in the economy of Ukraine and the prerequisites for their involvement", Efektyvna ekonomika, [Online], vol. 5, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7040> (Accessed 22 May 2024).

19. Tymots, M. and Stakhiv, G. (2023), "Financial aspects of attracting foreign investments under the conditions of the state of martial", Economy and society, [Online], vol. 47. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-70>.

20. Atamas, O. (2024), "Investment in the conditions of the war economy: analysis of the current state and short-term forecast", Economy and Society, [Online], vol. 59. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-161>.

21. The official site of National bank of Ukraine (2024), "Statistics of the external sector of Ukraine", available at:

<https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external> (Accessed 20 May 2024).

22. National Bank of Ukraine (2022), Resolution "On the operation of the banking system during the introduction of martial law", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22#Text> (Accessed 20 May 2024).

23. The official site of National Bank of Ukraine (2024), "The National Bank has relaxed and clarified a number of currency restrictions", available at: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-poslabiv-ta-utochniv-nizku-valyutnih-obmejen> (Accessed 20 May 2024).

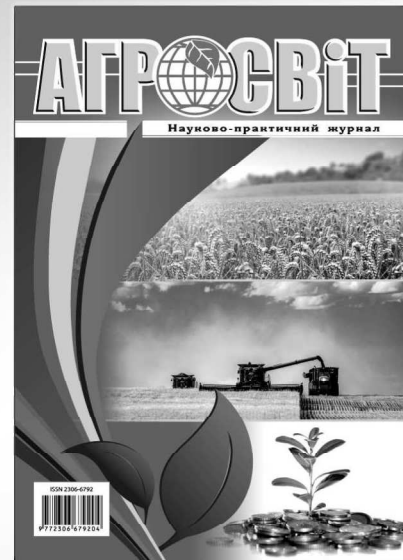
24. The official site of State Statistics Service of Ukraine (2024), "Activity of enterprises", available at: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/fin/fin_new/fin_new_u/arh_fr_ed_u.htm (Accessed 20 May 2024).

Стаття надійшла до редакції 07.06.2024 р.

АГРОСВІТ

<https://nayka.com.ua>

Передплатний індекс: 23847

Виходить 24 рази на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292